

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Obs. Annonser om *pristäflan* på omslagets sista sida!

DAGNY

MÅNADSBLAD FÖR SOCIALA OCH LITERÄRA INTRESSEN

UTGIFVET AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

APRIL 1887.

INNEHÅLL:

- Réd:n af Dagny.* Mål och medel. Till fr. Elisabeth Grundtvig med anledning af hennes uppsats: Erotik og Kvinder.
- E. M.* Mors småskola.
- Malin.* Bref om hemstudier.
- Arna Värn.* Balstämning. Poem.
- » » Skarpa dagar. Poem.
- Smilo.* Bref från Leipzig. (Gaturevy. — Auerbachs Keller. — Leipziger Messe. — Bokhandel och industri. — Operan. — Teatern använd som bildningsmedel. — Barnspektakel.)
- Esselde.* Mödrarna och sedlighetsfrågan.
- Toini Topelius.* Öppet bref till Dagny. (Om kvinnovänskap.)
- Professorskan Asp* mot hr G. af Geijerstam.
- Också ett valmöte.
- Möten för öfverläggning i sedlighetsfrågan.
- Hvarjehanda i kvinnofrågan.
- Grundplåt till ett stipendium för kvinnor.**
- Korrespondensafdelning.
- Från Fredrika-Bremer-Förbundet.
- Tidningsartiklar.

Pris pr årgång: { **För Förbundets medlemmar** kr. 2,50.
 { **För icke medlemmar** » 4,00.

Ett litet häfte *Meddelanden af Esselde*:

Det moderna sedlighetskrafvet i kamp mot
reaktion och radikalism,

kan requireras å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Lilla Vattugatan 19, Stockholm. Pris 25 öre.

Aquarellfärger

Färglådor m. m.,

Färdiga Träföremål

samt fullständig materiel för

Träsnideri,

Trämålning och Bronsmålning,

Löfsågning och Svarfning

på lager i detalj hos

Swen Dymling & C:o

Göteborg.

Illustr. Priskurant franko.

(G. 13444×1.)

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå hafva under mars månad anmält sig:

Arbetsgifvare: för erhållande af lärarinnor 8, lektioner 5, skrifgöromål 2, föreståndarinna för hushållsskola 1, = 16.

Arbetsökande: lärarinnor 25, lektionsgifvare 2, värdinnor och biträden i hem 8, kontorister 3, = 38.

I dessa dagar skall förbundets sjukkasse träda i verksamhet sedan öfver 160 medlemmar antecknat sig.

Förfrågningar angående stadsfullmäktigvalen hafva gjorts å byrån af ett stort antal qvinliga valberättigade. Genom välvilligt tillmötesgående af Föreningen för gift qvinnas eganderätt har byrån varit i tillfälle att framlägga röstlängder.

Mål och medel.

Till Fröken Elisabeth Grundtvig från Red:n af Dagny, med anledning af art. »Erotik og Kvinder» i februarinumret af »Kvinden og Samfundet».

Genom eder, fröken Grundtvig, har inför danska läsare framlagts en redogörelse för den strid, som i Sverige, och särskilt i Göteborg, väcktes med anledning af den i Göteborgs kvinnoförnings dåvarande tidning intagna skizzen af Stella Cleve. Då denna strid inleddes med ett uttalande i ämnet af Fredrika Bremer-Förbundets månadsblad, Dagny, må det tillåtas oss att i afseende på eder framställning af denna sak göra några få rättelser samt bifoga några anmärkningar.

* * *

Den ifrågavarande skizzen har icke, som ni tror, varit af sina motståndare missuppfattad. Snarare har ni måhända sjelf, främmande för språkets halft förtäckta anspelningar, och troligen också för den författarpersonlighet, som satt sin, delvis lånade prägel på verket, missförstått detsamma. Svenska läsare insågo utan svårighet att »Pyrrhussegrar» endast var en fortsättning af förf:ans första historia, Berta Funcke, blott med den skilnad, att då denna var ett uppkok på hopplösa slägters kvarlevor, var »Pyrrhussegrar» en efterbildning af första historien i Strindbergs »Giftas», med samma påtagliga sens moral: »*Stå icke emot sinlighetens frestelser, ty det vållar sjuklighet och död! Kämpa icke för herravälde öfver din lägre natur, ty sådana segrar varda Pyrrhussegrar!*»

Detta är hvad som framgått af den omtvistade skizzen, hvilken ni, fröken Grundtvig, velat anse såsom en sann och neutralt hållen skildring ur lifvet. För oss är den *osann* ur många synpunkter, icke minst därför, att den utgifver sig vara en bild ur det verkliga lifvet, då den är en bild ur det *abnorma*.

Frågan huruvida det är sundt att skrifva öfver sådant, finna vi illa besvarad med de anförda orden af Bourget. Det är ju nämligen ej naturen *i och för sig*, utan den *missbrukade* eller *missbildade* naturen, d. v. s. *onaturen*, som är osund. Och en

litteratur, som med förkärlek omfattar dess alster, blir naturligtvis också i sin ordning osund, detta icke minst då, när diktaren likt Stella Cleve väljer sina ämnen »utan att mena och utan att vilja något», blott emedan de »intressera»; d. v. s. när man skrifver fullkomligt *principlost*, i syfte att framhålla för en otidig och denaturerad nyfikenhet den urartade naturens fördoldaste yttringar.

I motsats till eder, fröken Grundtvig, anse vi alltså, »Pyrrhussegrar» obetingadt tillhöra den osunda literaturen samt genom hela sitt framställningssätt och särskilt genom sin öfverskrift vitna om, att den ej är afsigtslöst tillkommen. Om nu redaktionen af en kvinnoförenings s. k. diskussionstidning, utan minsta ord till förklaring eller varning, utan minsta försök att inleda en diskussion af det lika farliga som vidriga problemet, kastar detsamma handlöst ut bland sina läsarinor, anse vi det fortfarande vara ett bevis på, att den redaktionen icke är sin uppgift vuxen.

Huru ni, fröken Grundtvig, som, sjelf i så varma ord beklagar, att man hos er i Danmark börjat »revolutionera» det sedliga medvetandet och sprida okyskhetens gift äfven i den qvinliga ungdomens blod; huru ni kan tro, att skrifter, sådana som »Pyrrhussegrar» dervid kunna vara af nytta, det är oss fullkomligt ofattligt.

Sjelf säger ni så sant och öfvertygande följande, hvori vi för svenskornas del af hjertat instämma:

— — »*endnu* er vi Kvinder her hjemme ikke blevne som Mænd, endnu er det sanselige Moment i Kjærligheden — skjønt det ganske vist er, og maa og børe være, till Stede ogsaa hos os, mere eller mindre bevidst — endnu er det ikke for os det væsentlige, Kjærligheden selv; endnu har vi andre »erotiske Fantasier» end dem, der vækkes af en »solbrændt Nakke» og »en Rorkarls nøgne Arm»; — vi drømmer endnu baade om Sympathi og Forstaaelse og Samarbejde i Kjærligheden, og vi gaar *ikke* omkring rede til at kaste os i Armene paa den første den bedste Mand, blot for at tilfredsstille det »sydende, brændende Blods» Drift. Det syder og brænder heller slet ikke saa stærkt, dette Blod; vi *kan* godt styre det; thi vor Natur er anderledes end Mændenes. *Hvorledes* den er bleven saa meget anderledes, hvad der her er oprindeligt, og hvad erhvervet, det kan i denne Sammenhæng være ligegyldigt; sikkert er det: Kvinden har *endnu* en kyskere Natur end Manden. *Endnu* har hun det, siger jeg: thi saa vist som jeg tror, at denne Natur er erhvervet ved Aarhundreders Optugtelse, saa vist tror jeg, den kan sættes till igjen og forandres — ikke i en Fart, men lidt efter lidt, ganske langsomt — og det til ubodelig Ulykke for Slægten.»

Att en sådan förändring *kan* inträda om vi icke äro på vår post, det anser ni Pyrrhussegrar bevisa, och ni tillägger att ni tror den vara »som enkelt Skildring», i »slätt icke så få fall sann». Det är alltså som varnings- och skräckmedel, ni vill använda den. Vi deremot anse sådana medel långt mera farliga än gagnande, och vi tro, att de kunna på mången qvinnas vecka, alltför mottagliga natur verka alldeles motsatt, smittande hennes fantasi och grumlande hennes känslolif tills hon slutligen *tror* sig erfaradetsamma som de qvinnor, om hvilka hon läst.

Härmed vilja vi visst icke hafva sagt, att ju ej kampen mot vår lägre natur kan göras till föremål äfven för diktens skildringar och derigenom tjena oss till ledning i stället för, såsom i Pyrrhussegrar, till missvisning, men det skall då ske på ett helt annat sätt, med en finkänsla, en öm grannlaghet, om hvilken Stella Cleve aldrig drömt.

Att döma af eder framställning, har faran kanske hos eder redan tagit större dimensioner än hos oss. Dock är det fara nog, att en qvinnlig förf., om också blott *en enda*, gjort sig så att säga, till okyskhetens språkrör. Här såväl som i Norge predikas den fria kärleken öppet af manliga diktare och kritici, och helt nyss har i Finlands hufvudstad en svensk föreläsare öfver samma älskningsämne offentligen ådragit sig välförtjenta tillrättavisningar af en behjertad qvinna. Faran är densamma öfverallt; den följer med den »moderna lifsåskådningen» hvarhelst denna fattas såsom en köttets frigörelse. Det är alltså hög tid att börja kampen. Och hur gerna ville vi ej, att rättänkande och modiga qvinnor i Norden slöte sig samman i fast förbund till värn för kyskhet och sedlig renhet, och i syfte att, som ni sjelf så vackert säger, framtidens qvinnor måtte kunna ej blott bevara sig sjelfva utan också hjälpa männen.

Men vilja vi målet, måste vi för dess vinnande bruka endast rena medel.

Stockholm 18 ¹⁰/₃ 87.

Esselde.

Mors småskola.

Då i vår tid den önskan alltmera gör sig gällande inom familjerna, att mödrarna någon längre tid än hittills varit fallet skulle kunna behålla barnen under sin egen uppsigt, och själfva bibringa dem deras första kunskaper, kan det vara af intresse att vinna kännedom om något af de sätt, hvarpå man tänker sig möjligheten att förverkliga denna tanke. Vål är det sant, att det gifvas talrika exempel på mödrar, hvilka med längtan eller åtminstone med ett visst behag motse den tid, då deras små barn hunnit den ålder, att de kunna anförtros åt skolans vård. »Det är så lugnt att vara af med dem några timmar om dagen.» Men tvifvelsutän är för mången moder barnens tidigare öfverlemnande åt skolan ett ganska motbjudande steg — ett offer så mycket mer påkostande, som det i själfva verket ej alltid torde vara nödvändigt.

För de bästa mödrar vore det helt visst en kär pligt att mera odeladt få egna sig åt vården af sina barn, att få bilda och dana dem efter egna grundsatser, vinna deras förtroende, erhålla en säkrare kännedom om deras anlag och böjelser samt alltmera stärka de band, hvilka fästa det späda sinnet vid föräldrarna och hemmet.

En framstående tysk tidskrift, die Lehrerin, har nyligen offentliggjort några erfarenheter, som vunnits just genom att i hemmet bilda ett slags förskola till elementarläroverken. Det är dessa erfarenheter, lämpade på våra egna förhållanden, som vi här nedan gå att meddela våra läsare.

* * *

»En moder vet bäst sjelf huru hon skall behandla sina barn; hon behöfver blott följa sina naturliga moderliga instinkter för att träffa på det rätta sättet», tänker mången. Ja, visserligen är instinkten ett viktigt moment, som icke får underskattas, men skulle den väl blifva af mindre betydelse om den understöddes genom eftertanke och studier? Det är icke möjligt för en moder att i förhållande till sina barn vid hvarje tillfälle länge öfver-

lägga om hvad hon bör säga eller huru hon bör handla. Oftast följer hon sina ögonblickliga ingifvelser; men just därför är det nödvändigt att hon fördjupar sitt eget väsen, därför måste hon hafva gjort sig förtrogen med den menskliga naturen och med sina barns natur; hon måste förstå lifvets lagar i deras växelverkan, på det hon, utan fruktan för farliga missgrepp, må kunna hvad ögonblick som helst öfverlemna sig åt sina instinkter.

Pestalozzi och efter honom Fröbel hafva visat oss vägen, då de betecknat lifvet sjelft, synnerligast hemlifvet, såsom all uppfostrans och undervisnings grundval. Sätten för genomförande af denna princip kunna vara mångahanda. Vi vilja här framhålla ett af de enklaste.

Antag att tillsammans med de egna barnen i ett hem ännu några flera samlas från familjer inom vänkretsen, och att de under några timmar dagligen gemensamt sysselsättas samt vid högre ålder, ända till det nionde eller tionde året, samfaldt undervisas. Mödrarna tura om, helst månads- eller terminvis, att hvarje morgon föra sina barn af tre till sex års ålder till det öfverenskomna skolhemmet. Kunde till biträde erhållas en syster eller annan ung flicka, som i någon god läroanstalt, en sådan som t. ex. fröken Rhodes i Göteborg eller fru Schraders i Berlin, vunnit vana att i någon mon metodiskt sysselsätta och handleda de små samt bibringa dem de första enkla grunderna för en fortsatt undervisning, vore detta af stor fördel.

En frisk morgonsång förenar den lilla skaran till andakt, hvarefter barnen fördelas efter ålder. De äldsta följa den tjänstgörande »mamman» till lärorummet; de yngre få göra tanten sällskap till arbets- och lekrummet eller till husliga bestyr. Läroämnena ensamt för de större äro: *tal-, läs- och skriföfningar* en halftimme fyra gånger i veckan; *räkning* ett par gånger i veckan hvarvid undervisningen tillämpas medelst *åskådningsmateriel*. Härtill komma de enklaste af *religionens* grunder, *musik* och *geografiska* öfningar eller historiska berättelser hvardera en gång i veckan. Dessa ämnen omväxla med *gymnastik*, *husliga småbestyr* eller lek-arbeten såsom *vikning*, *stafläggning*, *teckning*, *byggande* och *modellering*, m. m. Ett arbete som ständigt underhåller barnens intresse är *figursöm*, hvartill material och mönster ursprungligen kommit oss tillhanda utifrån, men numera, tack vare fröken Hjelmmerus med flera, äro genom hr Svanström att tillgå af inhemsk tillverkning. Bäst och för barnen roligast torde vara *träslöjd*, men under god ledning och enl. fr. Rhodes, i sam-

råd med hr Saloman uppgjorda förträffliga modellserie. Under den varmare årstiden omväxlas med blomsterskötsel i trädgården eller på balkongen.

Alla barnen förenas kring det s. k. »månadsämnet». Ett föremål ur naturen eller lifvet, ett djur, en planta, eller ock ett handverk, t. ex. snickeri ställes som medelpunkt för denna undervisning; verkliga erfarenheter ur naturen eller lifvet sammanställas med detta ämne, hvarjämte företagas utvandringar samt besök i verkstäder etc. De sålunda vunna erfarenheterna blifva ämnen för samtal med barnen, sysselsättningarna knyts härtill, en visa hvars innehåll lämpar sig till ämnet föresjunges och inläres. Ämnet kan också vara en tafla, ur historien eller naturen, hvardagslifvet eller arbetsverlden, hvilken förklaras af lämpliga sagor och berättelser. Äfven bilderböcker sådana som fr. Nyströms, Adelborgs och Bendixons kunna med fördel användas.

Denna sistnämnda undervisning bildar egentligen medelpunkten i mödrarnas småskola. Det väckande i valet och behandlingen af månadsämnet genomtränger och uppbär den öfriga undervisningen. I synnerhet stå tal- skrif- och läs-öfningarna dermed på det närmaste tillsammans. Till ledning för de sistnämnda lämpa sig särdeles väl Sophie Adlersparres Läslära och fru Almqvists Läsebok, men endast i nödfall den föräldrade och i många afseenden olämpliga Folkskolans Läsebok.

Valet af ämne, hvilket bör växla hvarje månad, beror mycket på årstiden. I maj är det t. ex. vårblommorna, särdeles guld-vifvorna, hvilka taga barnens intresse i anspråk. Den lilla blomman uppsökes i trädgården, gräfves omsorgsfullt upp med rötterna, planteras om i en blomkruka och inflyttas i bostaden, allt af barnen sjelfva. I talöfningarna tjena sedan roten, stängeln, bladens och blommornas form till ämnen för satsernas utveckling: guld-vifvan har en rot; hon har en stängel; hon har blommor samt gröna blad; bladen hafva ett kort skaft; blommorna äro färgade. Med roten hemtar blomman sin näring; ingen blomma eller planta kan blifva vid lif om hon icke får behålla sin rot, o. s. v.

Till talöfningarna sluter sig, för de mera försigkomna barnen, uppgiften att räkna orden i satsen, upplösa dem i stafvelser och ljud samt omvänt att sammandraga ljuden till stafvelser och ord, o. s. v. Skriföfningarna gå ofta parallelt med dessa uppgifter. Sedan grundformerna och bokstäfverna blifvit inlärdas,

öfvergår man till skrifvandet af ord, företrädesvis tagna ur satser dem barnen sjelfva bildat.

Jämte guldvifvan lära de små att känna igen många andra blommor såsom sippor, konvaljer, blåklint och käringtänder. m. m. Buketter bindas i det fria för att skänkas till pappa, mormor, m. fl. Och allt emellanåt uppstämmes under de äldres ledning någon af våra bekanta små visor, såsom t. ex.: »Kom sköna maj och blicka med milda ögon ner,» eller den lilla nätta visan »Herrman är en munter fyr, djupt han sig kan bocka» samt dess motstycke »Hanna leker, kläder syr åt sin nya docka.» En annan visa, som både genom ord och melodi verkar upplifvande på de små är den bekanta »Upp genom luften, bort öfver hafven», etc. Våra gammaldags svenska sånglekar hafva likaså i allmänhet samma förmåga att hålla vid makt ett muntert lynne.

I juni kan det vara kon som bildar medelpunkten för undervisningen: hennes betande på ängen, hennes vattning och mjölkning, m. m. Besök göras i ladugården och mjölkkammaren, der man får se hur mjölken uppsilas, hur smör och ost beredes, o. s. v. I augusti tjenar måhända skörden till betraktelseämne, liksom äplet under hösten, granen i december o. s. v. Vintertiden har man is och snö till ämne för teoretiska vinkar och praktiska experiment, eller ock någon öfvervintrande fogel, hans utseende, hans lefnadsvanor, m. m.

Inom det geografiska området är det endast de mest enkla rumförhållandena som komma i fråga, såsom barnkammaren, det egna hemmet, eller grannens hem; luften och ljusets verkningar på allt lefvande, solens ställning under de olika årstiderna, vädrets och temperaturens växlingar, m. m. Barnen göras hemmastadda i de närmast omgifvande rummen, i husets öfriga delar såsom vinden, källaren samt gården, trädgården och de närliggande gatorna. De kunna upprita det rum hvori de undervisas, sedan de förut mätt dess yta med sina små fötter; de mäta äfven vägen mellan de skilda hemmen samt afteckna och bygga denna väg med sina klotsar.

Hvad barnet upplefver och hvad det ser, ställer det sålunda tillsammans med bilden, och huru ofullkomlig denna sammanställning än må utfalla, så har den dock ett stort värde såsom en omedelbart från barnet sjelft utgående verksamhet. Det tecknar fogeln, det modellerar äplet, det bygger stallet för hästen eller kon. De mindre barnen förfärdiga af grenar och rispade trådar ett fogelbo; de större forma af lera såväl fogeln som ägget.

Outtömlig är rikedom på ämnen som erbjuda sig. Barnen slappas icke i sina intressen, utan omfatta alltjemt föremålen för sin undervisning med en kärlek, som uppspirar ur det sätt hvar på denna meddelas dem. Sålunda blir lärdomen lefvande, »lära är lefva», och det inlärdas fäster sig på en gång i barnets både hjerta och förstånd.

Den skapande kraft, det verksamhetsbegär som innebor ej allenast hos den vuxna människan utan äfven hos barnen finner på så sätt rik näring. Barnets så ofta omtalade böjelse att förstöra — den är försvunnen; nej, icke försvunnen, den är omdanad till en böjelse att skapa, att bilda föremål efter fantasien eller verkligheten. Hand i hand med den inre utvecklingen går utbildandet till händighet, utbildandet af synsinnet, urskiljandet af formerna.

Lusten att hjälpa till äfven med husliga sysslor växer med otänkbar hastighet hos barn som tidigt vänjas att använda sina krafter för sig och andra. Den husliga verksamheten erbjuder i sjelfva verket de rikaste tillfällen till karaktärsbildning, så väl som till bibringande af nyttiga kunskaper. Huru mycket mer skulle icke döttrarna af alla samhällsklasser vara i stånd att uträtta, om de från barndomen blifvit uppfostrade till sådan verksamhet och till att stärka sina fysiska krafter genom att bruka desamma. Den hyper-subjektiva tillvaro, åt hvilken så många qvinnor blott alltför gerna öfverlemna sig, den förvekligande erotiken, de gagnlösa drömmerierna äro idel orsaker till sjuklighet och nervositet. Sunda vanor, ett friskt känslolif samt ett förnuftigt, ändamålsenligt arbete för andra, se der hvad våra svenska flickor behöfva. Ville man dertill låta den öfverskjutande, oförbrukade kraften hos familjernas döttrar användas till allmänt gagn, när den ej af deras egen familj behöfver tagas i anspråk; ville och finge förmögna och bildade familjerns döttrar ändtligen träda fram ur sin passivitet, gent emot tidens frågor, som kräfva en lösning, så vore dermed för dem sjelfva och det allmänna mycket vunnet. De blefve härigenom i tillfälle att erfara och ådagalägga i hvad mon äfven de kunna medverka till främjandet af menskliga och nationela intressen.

Denna fråga, till hvars utredning vi skola återkomma, har här vidrörts endast för att visa hvilka omfattande uppgifter för

den mognade kvinnan, som kunna grundläggas genom »Mors småskola» om den rätt handhafves. Att den bör hafva ett lika godt och verksamt inflytande på både gossar och flickor, främst genom att vid makt hålla och stärka det naturliga förtroendet mellan mor och barn, säger sig sjelft.

Härmed vilja vi dock ingalunda påstå, att ofvan framställda förslag skulle vara det mest lämpliga, som bör kunna åstadkommas, utan endast angifva det såsom ett ämne för vidare diskuterung, hvarföre det vore af ganska stort intresse att få inhämta mödrarnas egna tankar och utlåtanden härom.

Erkännas bör ju ock att »Mors småskola» förutsätter någorlunda bergade hem, der tillgångarne medgifva husmodern att hafva ett biträde för sömnad och husliga göromål. Men på samma gång må erinras, att lyckligt ställda mödrar här hafva det bästa tillfälle att hjälpa obemedlade mödrar med vården om deras barn.

Bref om hemstudier.

Af **Malin.**

Alltför länge har jag blifvit dig skyldig svaret på ditt bref. Med din tillåtelse, hoppas jag öfver den föga uppbyggliga inledningen »de obotfärdigas förhinder» och kommer tvärt till dina frågor.

Du kan ej rätt förstå, huru Fredrika-Bremer-Förbundets hemstudier tillgå. Du frågar, huru de till erforderligt gagn kunna bedrifvas per postu, huru man kan få veta noggranna detaljer o. s. v. Må alltså min lilla erfarenhet tala och säga dig, att man af hemstudier finner sig hafva mycket större behållning än af vanliga lektioner. Från min synpunkt sedd, ville jag kalla den förra undervisningen subjektiv, den senare objektiv. Hemstudier tvinga dig till sjelfverksamhet i högre grad än den muntliga undervisningen, der läraren är den ledande, sammanhållande principen. Hemstudierna gifva dig resultatet af ditt eget arbete, emedan du sjelf genom dina anteckningar aflockar dig ditt vetande. Du läser, — och hvad du läst, huru du läst återgifva dessa anteckningar, som ju äro en reflex af

hvad din tanke uppfattat, ditt minne behållit. Just därför att du på papperet måste nedskrifva innehållet af det lästa, studerar du med så mycket större uppmärksamhet.

Men förlåt, det är jag, icke du, som läser!

Mina studier och anteckningar ha alltså lärt mig att tänka mera redigt och följdriktigt, att läsa med mera eftertanke, att skrifva mera koncist och tydligt. De belackare påstå visserligen, att en feminin penna ej förmår i få ord uttrycka sina tankar, men vill man komma fort och draga tillbörlig nytta af dessa studier, måste man lära sig att koncentrera både form och innehåll. Tro dock ej att man på subjektiv väg kommer till denna läsandets, tänkandets och skrifvandets insigt. Jag står härför i tacksamhetsskuld hos Fredrika-Bremer-Förbundet för de förträffliga råd, som gifvas före studiernas början och de rättelser, som beledsaga mina återvändande anteckningar. En studieplan får jag äfven att följa. Böcker har jag vördsamast dels anhållit att få låna ur här befintliga bibliotek, dels lemnas mig dylika till låns af Fredrika-Bremer-Förbundet.

Nu börja vi studera. Klockan är 6 e. m.; familjens medlemmar äro hvar på sitt håll. Du finner mig i höganloftsburen framför den gamla ekbyråns klaff, i detta upplysningens tidehvarf, enligt gammaldags sed, belyst af tvänne hedersamma tagljus. Min odelade uppmärksamhet skänkes åt läsningen; vid lämpliga hållpunkter genomgår jag i minnet det lästa och antecknar i korthet de viktigaste fakta. Då ett kapitel, en afdelning är slut, utarbetas den skriftliga uppsatsen och skickas Fredrika-Bremer-Förbundet till benäget påseende. Och sedan, hvilken nytta har man ej af att genomgå de öfversedda anteckningarna! Huru mycket hafva de icke vunnit i reda och sammanhang. Hvad man sjelf förut dunkelt tänkt och sagt, är nu återgifvet tydligt och klart, kompletterande upplysningar finnas äfven i marginalen, de frågor, man framställt, äro besvarade. Jag följer med stort intresse rättelsernas röda tråd, som nu genomgår min uppsats, och visar mig tillrätta, enär densamma kostat mig sjelf ganska mycken möda, och just därför tillgodogör jag mig så mycket bättre dessa rättelser, som beröra och träffa mina svaga punkter. Slutligen följer en förträfflig repetitionskurs; min ledarinna skickar mig frågor att besvara, hvilka gifva mig den allra bästa öfverblick af det genomgångna.

Har jag nu icke lyckats öfvertyga dig om nyttan och nöjet af dessa studier, min belåtenhet med den erhållna ledningen, som jag anser tillfyllestgörande, så vet jag blott *en* radikalkur. Slå dig ner på landet någon tid, tillbringa dagarna, liksom jag, i en klosterlik ensamhet och enformighet, säkert är, att du då skall blifva Fredrika-Bremer-Förbundet tacksam, som vill bereda dig tillfälle att arbeta på din intellektuella utveckling den stund af dagen, du får kalla din. — Denna stund tillhör mig nu icke längre, ty handkammarpfigter kalla, jag släcker mina talgljus och säger dig farväl.

Balstämning.

Af Arna Värn.

Röda väggar, rika taflor,
 Persisk matta, mjuk och len.
 Skymda terracottabyster
 Glänsa matt i ampelns sken.

Skrifbord, rikt och vårdslöst ordnad,
 Toaletten likaså;
 Silfver och kristaller gnistra
 Nära nog i hvarje vrå.

Utsträckt på chaiselonguen hvilas
 — Klädd i baldrägt skir och lätt —
 Smidig flickgestalt, hvars hållning
 Tyckes trött och lefnadsmätt.

Nyss från balens vimmel kom hon;
 Fast så ung, hon dock är trött
 Vid det evigt enahanda
 Hvarmed hon sin dag förnött.

Som en oviss stämning sjunker
 Vämjelse vid detta lif
 Öfver henne, och hon ryser
 För de fadda tidsfördrif.

Och hon känner hur hon slösat
 Sina bästa krafter bort,
 Undergrävt sin ungdomstyrka
 För ett lif så tomt och kort.

*Intet har hon bärgat undan,
Inga minnen, intet hopp,
Tröstlöst som i dag försvinner
Skall i morgon rinna opp.*

Skarpa dagar.

Af Arna Värn.

*Skimmerfager
Solskensdager
Från en svunnen lyckotid,
Bjärt den skiner
På ruiner
Af ditt hjertas spilda frid.*

*Strålar klara,
Underbara
Skära likt ett bittert skri,
Då de falla
På det kalla
Nuets hånande: förbi!*

Bref från Leipzig.

Af Smilo

Gaturevy. Auerbach Keller. Leipziger Messe. Bokhandel och industri. Operan. Dramatiken använd som bildningsmedel. Barnspektakel.

1 Febr. 1887.

Då vi lemna universitetet och svänga om hörnet vid Café Français, befinna vi oss i Grimmaischer Strasse, Leipzigs förnämsta gata. Här flanera studenter i mängd, och det täcka könet har godt tillfälle att beundra deras underbart sönderhuggna fysionomier. Ibland alla möjliga tyska dialekter hör man främmande språk, isynnerhet syd-Europas. Hela gatan har ett besynnerligt brokigt utseende, ty affischer i alla färger äro klistrade uppåt väggarna ända upp under takåsarne. Butiker, butiker, butiker öfverallt, och dess egare göra sitt bästa att fresta de förbigående. Här antika möbler, speglar, persiska mattor och gobeliner; der Bismarcks bistra drag mejslade i — chokolad, en marsipanspipa hängande i ena mungipan. Här blixtrande juveler, äkta perlor, ljusröda koraller, der — en slagtdad oxe, rökt tunga och tysk korf. Här dyrbara sidentyger, blommor

och solfjädrar, plymer och spetsar, som komma oss att tänka på ungdom och fågning, — der löständer och löslockar, smink och poudre de riz, sqvallrande om att ungdom och fågning ej alltid är äkta, att ungdom och skönhet är förgänglig. Här ett café med larmande gäster, hvilka muntert tömma sina glas, och der cypresser och liljor. Till glasens klang, ännu ljudande i mina öron, foga sig välkända ord och toner: »Drick ur ditt glas, ty döden på dig väntar».

Alla som läst Goethes Faust känna till »Auerbachs Keller». Det hvälfda taket och väggarna äro försedda med illustrationer ur Faustsagan, högst realistiskt utförda under 16:de århundradet, restaurerade 1863. Det är tidigt på dagen, endast några få främlingar äro der, tre engelsmän, en japanes och vi. Vår kavaljer berättar oss, att Frosch ej varit den siste att hålla vin öfver sin dryckesbroders hufvud, att ej sällan stamkundernas näsor äro i fara. Måhända Mefistofeles, den dag som i dag är, i osynlig måtto fortfarande bedrifver »Zauberei». Den eldige herrns försäkran att han gerna skulle dricka friheten till »wenn eure Weine nur ein bischen besser wären» håller ej streck numera, ty vinet dernere lär vara af ädlaste slag och förhexar syn och hörsel på dem som titta för djupt i glaset.

Det är kvalmigt och tryckande lågt under taket. Jag ser hela den vilda scenen framför mig, hör de liderliga visorna ringa i mina öron, tycker nästan att figurerna på väggarna få lif och begynna röra sig och med Faust säger jag åt studenten som följt oss dit: »Ich hätte Lust, nun abzufahren» och innan han hinner svara springer jag uppför den smala, mörka trappan, som om jag haft sjelfve Mefistofeles i hälarne på mig och kommer så ändtligen ut i fria luften igen.

Nu hafva vi hunnit ned till Alt Markt. Det säges att de gamla höga, tyska byggnaderna med sina spetsiga tak och små fyrkantiga fönster med blyrutor äro dömda att rifvas, hvilket vore stor skada. Hela torget bär en så särskildt gammaltysk prägel, isynnerhet under »Mess-tiden» då det är öfversålladt af stora rutiga, mångfärgade paraplyer under hvilka madamerna inbjudande locka de förbigående med ångande kaffe, bullar, »Pfannkuchen», och rykande korf etc.

Alt Markt är den tillämnade platsen för Leipzigs »Siegesdenkmal» och det är kanske derföre det skall rifvas rundt om. Konstnären Siemering arbetar f. n. med all flit på minnesstoden. Fyra ryttarfigurer i kroppsstorlek, den tyske kronprinsen, konungen af Sachsen, Bismarck och Moltke hålla vid de fyra hörnen af en mäktig sockel, på hvilken Germania tronar. På sockelns framsida kejsar Wilhelms porträtt i relief Monumentets höjd lär komma att öfverträffa den berömda ryttarstatyn »Alte Fritz» i Berlin.

Det flitiga, stillsamma Leipzig företer en liflig anblick under »Messen». Det roar främlingarna att betrakta detta brokiga, rörliga vimmel, men Leipziger-bon håller sig inom lykta dörrar, för honom är messtiden en prøfvotid.

Redan åtta dagar förut begynna förberedelserna. Augustusplatz, Rossplatz, Alt Markt m. fl. öppna platser belamras af stånd, kistor, lårar m. m. och bilda en labyrinth, ur hvilken det är svårt att hitta

ut. De som ej få plats på torgen slå sig lugnt ned i portgångarne och idka der sin handel. Främlingarnas antal uppgår ofta till 30 à 40,000 dagligen, och hotellprisen stiga oerhördt. Man kan få betala 6 till 8 mark för en biffstek och 1 mark för $\frac{1}{2}$ butelj Pilsner.

Der finnes väl *intet* under solen man icke kan få köpa, från kaffe, pepparkakor, korf etc. till åkdon, möbler, sidentyger, knyplade spetsar, juveler. Af största betydelsen äro dock linne-, läder- och pelsvaror. Vid sista höst-messen såldes 130,000 räfskinn, 20,000 skogsmård, 50,000 stenmård, 200,000 stycken iller, 3 millioner ekorskinn, 1 million bisam, $1\frac{1}{2}$ million ryska harskinn o. s. v. För ett sibiriskt sobelskinn betalades 300 mark, för silfverräf och utter 900 mark stycket. Hela slutsumman för pelsvaror uppgick till 28 millioner mark, en ganska vacker summa.

Linnevarorna ställa sig märkvärdigt billiga. En bordduk med tolf servietter, hellinne, i gammaltyskt mönster med handsydd tänkespråk kostar 18 mark. Godt fint lakanslärft dubbelbredd 70 à 80 pfennig metern. Ingen under att de tyska husmödrarnas linesskåp blifvit ett ordspråk.

På samma sätt förhåller det sig med de utmärkt vackra, fina knyplade spetsarna, fullt ut lika fina som våra Wadstena-spetsar och öfverträffande dessa i rikedom på mönster. Spetsar hvilka hemma betinga ett pris af 5 à 6 kronor aln fås här för 2—3 mark metern. Allmogens qvinnor sysselsätta sig mycket med detta vackra handarbete äfvensom med väfnad. Gossar och flickor, fyra, fem år gamla, sitta hukade öfver knyppeldynorna och få sålunda tidigt bidra till sitt eget underhåll. Aldrig skall jag glömma en nioårig flickas förtviflan då en hundvalp fått tag i hennes dyna, släpande den med sig i smutsen, kرافsande af pinnarne, slitande och rivande de fina trädarne, hetsad af en mängd halfvuxna, elaka pojkar. Hon var så liten, tunn, mager och blåfrusen, en lefvande illustration af de usla löneförhållanden som möjliggöra det billiga spetspriset. Jag såg hennes förtviflan och kunde ej motstå frestelsen köpa hennes förolyckade arbete; men tårarne som droppade ned på min hand innan jag hann hindra flickan att fatta och kyssa den, syntes mig mera värda än de dyrbaraste spetsar i verlden.

Hvilket larm och stim! Trumpeter skrälla, mungigor gnälla, trummor hvirfla, barnungar skrika, öfvergifna af sina barnpigor, hvilka hellre vända ögon, öron och alla sinnen åt juden som bjuder ut perlor, band, granna dukar och västar, juden som låter pruta med sig, om han i smyg kan få tillfälle att stjäla sig en kyss. Hvad gör ej en Evas dotter för vackra perlor, guldglitter och krims-krams? Karusseller, skjutbanor, kasperteatrar äro oskyldiga nöjen som alltid samla omkring sig en skara ungdom. Det är ej så noga med »afgiften», »direktören» är vid festlyne, och han låter mången ungmö förlusta sig utan att göra ett hål i hennes kassa.

Teatrarne besökas ej af Leipzigerbor under messtiden; publiken består uteslutande af det »finare messfolket». De gå dit, behålla kappa och hatt på sig och sprida en obehaglig lukt af fuktiga kläder, skodon och dålig tobak. De lyssna med djupaste andakt till Wagners

operor, låtsas förstå sig på dem, snyta sig ljudeligen vid alla de sentimentala, för att ej säga svulstiga kärleksscenerna, och äro öfverhufvud taget ett särdeles tacksamt auditorium.

Leipzig är medelpunkten för den tyska bokhandeln. Bokhandlarmormorna uppgå till ett antal af 4,700 utom musikfirmorna och de s. k. antiqvariska. Dessa sistnämnda hafva en tolf, sexton bokauktioner om året, och der ropar man in för så godt som ingenting »gamla» böcker som ej kunna skiljas ifrån de nya. Jag har fått böcker i Tauchnitz edition för 30—40 pf. volymen, alla Shakespeares verk elegant inbundna för 6 Mark, Schillers för 2 mark o. s. v., o. s. v.

Tryckerier, fabriker, gjuterier m. m. finnas naturligtvis i oändlighet, och luften är såsom i de flesta fabriksstäder tung och mörk af sot. Dessa sotflingor tränga in i boningsrummen och utgöra huspigornas förtviflan, ty det är omöjligt att hålla rent. Kommer man hem och tittar sig i spegeln, ser man ut som om man bestått provvet i Zacharias Topelii »Sanningens brunn». Ofta har jag skattat mig lycklig att ega svarta ögonbryn när jag sett den ojämnna svärtan i min väninnas. Det hjälper ej att man abonnerar på Dianabad. Stiger man ur marmorkaret hvit som en Aslög, kryper man dit två dagar senare svart som en Kraka.

Men hvad tillverkas vid dessa fabriker hvilkas kolrök smutsar allt? Gummivaror, vaxduk, metallarbeten, väfnader, sprit, eteriska oljor, ljus, papper etc. etc. En pappersfabrik, von Mey & Edlich i Plagwitz, fabricerar exempelvis 700,000 kragar och manchetter dagligen.

På tal om fabriker vill jag slutligen nämna Julius Blütners pianofabrik. Ärligen tillverkas der 1,600 flyglar och 2,000 pianinos. Amerikanare och engelsmän köpa oftast sina instrument här. En ung amerikanska som studerar vid konservatoriet i år har köpt en flygel och ett pianino, hvilka hon skall föra med sig öfver Atlanten i vår.

Operan i Leipzig lär endast öfverträffas af den i Dresden och Paris. Att den är af första rangen, derom är intet tvifvel. Orkestern är storartad och chörerna goda. Primadonnan är en fru Moran Olden, kolossalt stor och ful, med en mun som nästan går från det ena örat till det andra. Vi sågo henne första gången i Tristan och Isolde. Hennes osympatiska yttre gjorde ett sådant obehagligt intryck på mig, att jag ej ens vill lyssna till eller tänka på hennes sång. Det var ej heller någon lämplig opera att först göra hennes bekantskap uti, då hennes yttre ej kan tänkas inspirera en man med en sådan lidelsefull kärlek som Tristans, och Isoldes glödande, passionerade väsen, isynnerhet i andra aktens svulstiga kärleksscenen, blir i högsta grad motbjudande, framställd, af den korpulenta fru Moran Olden. Detta är första intrycket. Stämmans storartade omfång, mjukheten och böjligheten tillika med den kraft och passion, det lif och den glöd med hvilken hon sjunger, kommer dock snart åhöraren att glömma allt annat. Såsom Elisabeth i Tannhäuser tycker man hon är vacker. Hon är dock nästan uteslutande Wagnersångerska.

Fru Sthamer Andriesen är en ståtlig, vacker germania-figur med an stor stämman hon också, ehuru af en ej behaglig timbre. Hon alternerar med fru Moran Olden i Wagner-partierna. Fru Baumann har en hög, klar, kanske något tunn stämman, sjunger utmärkt väl, men kallt, jag skulle vilja säga kyskt. Fru Metzger Löwy är en liten behaglig varelse med en prägtig alt-stämman, och så hafva vi till sist Fräulein Artner, koloratursångerska med en frisk, käck sopran. Hon är blond med glada blå ögon, bländande hvita tänder och gropar i kinden. Hela lilla människan ser ut som ett vinterny.

Af sångarne är Schelper den som tager priset. Hans glansroller äro Der fliegende Holländer, Trompeter von Säckingen och Hans Sachs i Die Meistersänger. Han är allas favorit och skördar lagerkransar i mängd då han uppträder. Perron har ett vackert yttre, en bedårande baryton, sjunger varmt och innerligt, men spelar utan lif. Greugg har en rullande basstämman som kan försätta berg, en mage lik en bayersk öltunna och ögon som en riddar Blåskägg. Tenoren Läderer är gammal vorden och rösten betydligt på retur, men han förstår väl att sköta det lilla han har kvar.

Företrädesvis uppföres Wagners operor och en Wagner-afton är det ständigt fullt från golf till tak. Ve den som ej är på sin plats innan Ouvertyren begynner eller ridån gått upp öfver första akten, han eller hon får då vackert stå utanför och vänta. Förgäfves mutar man vaktmästaren. Den i Tyskland för penningar så villigt framräckta handen är här ohjelpigt sluten. Förmodligen hafva de särskildt hög lön, dessa gamla herrar i trekantig hatt, ljusblå rock, knäbyxor och staf i handen.

Gifves en *icke* tysk opera, bör man ej göra sig stora förväntningar, ty utförandet är då på långt när ej så omsorgsfullt som annars. Exempelvis Gounods Faust spelas så illa, att främlingar aldrig bry sig om att se den på tysk scen. Detta är en partiskhet och ensidighet, hvilken aldrig borde komma en framstående opera till last.

Dramatiska teatern är förträfflig så länge de hålla sig till tragedier, såsom Schillers, Goethes, Shakespeares, eller till rent komiska pjäser, såsom Sabinskornas bortröfvande. Någon medelväg finnes ej. I en salongspjes rör sig en tysk likaså tungt och ovigt som en elefant eller flodhäst.

Hvarje onsdag uppföres något klassiskt drama och kostar då biljetten endast 1 mark för de bästa platserna. Sålunda har jag sett Maria Stuart, Die Braut von Messina, Don Carlos, Die Jungfrau von Orléans, Wilhelm Tell, Wallensteins triolog, Goethes Faust, första och andra delen af Shakespeares Hamlet, Othello, Köpmannen i Venedig m. fl. Många af de historiska pjäserna väljas särskildt för ungdomens skull. Alla gallerierna äro fullsatta af skolpojkar och skolflickor, och är det uppfriskande att bevitna deras intresse och förtjusning. På dekorationer, dräkter, belysning m. m. nedläggas lika mycken omsorg, som om landets förnämste män skulle bevista föreställningen och på detta sätt uppodlas ungdomens smak för det stora, ädla och fosterländska. De läsa och plugga Vilhelm Tell på skolbänken, det är sant, men samma afton se de honom lifs lefvande kämpa för sitt

fosterland och för sina landsmän. Gripande var scenen då han tvingas skjuta äplet från sonens hufvud. Skolpojkarne glömde att det ej var verklighet, och när äplet föll reste de sig från bänkarne, viftade med sina näsdukar, och salongen genljöd af »bravo Tell, bravo!»

Tyskarne iscensätta t. o. m. barnsagorna, såsom De sju bröderna, Askepott, Törnrosa, Per Svinaherde m. fl. Under julveckan gåfvos dessa sagospel hvarenda afton. Då jag såg Askepott, var teatern proppfull af barnungar från 5 till 15 år och äldre. De saknade ej något i sin kära saga. Dufvorna flögo in genom fönstret och hjälpte den flitiga Askepott plocka de utspilda ärtorna ur askan. Gu'mor trollade fram hästar och vagn, råttorna förvandlades till lakejer under hennes trollstaf, och slutligen berörde hon Askepotts fula, slitna klädning, och hon stod der som den skönaste prinsessa. Hon reste på balen, blef firad och fjesad, under det hennes vänner, de goda tomtarne, förrättade hennes sysslor i köket. Vid tanken på att deras kära Askepott för en gång hade roligt, begynte de dansa, och munterheten smittade knifvar, gafflar, skurborstar, slaskämbaret, sopqvasten, klockfodralet. Ridån går ned öfver den ovanliga baletten, teatern genljuder af skallande skrattsalvor, handklappningarna och stampningarna vilja aldrig taga något slut. Så ser man Askepott andra gången på balen; hon glömmet sitt gifna löfte, klockan slår tolf och hon flyr förskräckt, förföljd af prinsen. Hon tappar glastoffeln och befinner sig ändtligen i den månbelysta slottsparken, iklädd sin grå slitna klädning och utan hästar och vagn. Slutligen kommer »toffelprofvat», hvarefter hon föres i ståt till slottet såsom prinsens lyckliga brud. Jag önskade att jag haft mina många svenska unga vänner der den aftonen.

Hvarföre hafva vi ej något sådant hemma hos oss? Är en afton i veckan ett för stort offer, så hvarföre ej egna en afton i månaden åt de unga? De nöjen som bjudas våra barn äro baler, i lyx knappast öfverträffade af de äldres. Hvad lära de sig der? Fåfånga, behagsjuka, afundsjuka, njutningslystnad! De blifva brådmogna och så hafva vi till sist en ungdom, som vid 20 års ålder lefvat för fort, en ungdom som ser lifvet i svart, då den ännu ej hunnit längre än till lifvets tröskel. Hvarföre är den tyska nationen, i så mycket, en stor och stark nation? Jo, derföre att de uppfostrat sina barn i enkla hem med enkla vanor, derföre att de tidigt lära dem beundra det goda, höga och ädla i lifvet, lära dem att älska sitt fosterland, sitt folk och sin historia.

Vi lägga så mycken vikt vid åskådningsmaterial i våra skolor, hvarföre då ej göra våra stora män lefvande för vår ungdom, såsom tyskarne gjort det för sin? Och vår historia? Erbjuder den ej rika material för den svenska scenen?

Det ena pessimistiska äktenskapsdramat efter det andra går öfver våra tiljor och verkar på åskådaren, såsom öfverdrifvet kältande på barn, tröttande i längden och förlorar derigenom sin udd. Vore det ej helsosamt att föra in litet frisk luft? Det borde ej vara alldeles outförbart och kunde väl åtminstone löna försöket. För oss

svenskar, som äro så benägna att apa efter allt utländskt, vare sig godt eller ondt, vore ej detta någonting värdt att taga efter?

Och med denna lilla maning till mitt kära, gamla Sverige vill jag avsluta mina bref från Leipzig, då jag nu står i begrepp att flytta mina bopålar till Dresden. Vi säga farväl till den lärda, gamla staden och till alla goda vänner med ett hjertevarmt tack och instämman med Goethe: »Mein Leipzig lob ich mir! Es ist ein klein Paris und bildet seine Leute.»

Mödrarna och sedlighetsfrågan.

Af *Esselde*.

Man talar om »kriser» och »svåra tider», och det är sant att vi lida af sådana, detta långt ifrån endast inom den ekonomiska verksamhets-sfer, hvilken de anförda uttrycken vanligen åsyfta. Tiderna äro svåra och krisen hotande, icke minst på det moraliska området, och det är här icke blott handel, näringar, köpmän och landtbrukare som lida, utan det är karaktärer och samveten, hem och skola, föräldrar och barn. Och följderna skola, om de ej i tid kunna stäckas, drabba hela folket i alla förgreningar af dess mångskiftande lif.

Att de moraliska missförhållandena hafva vissa naturliga orsaker, likasom de ekonomiska, kan icke förnekas; men att de för det närvarande stegrats till en grad, som hotar med sedlig upplösning och som därför måste uppkalla samhällenas bästa krafter till motstånd, det visar sig vid den flyttigaste blick på dithörande företeelser inom de skandinaviska folkens lif under senaste tid.

Så se vi huru i det vensterstyrda Norge, inom ett halft år, två skönliterära arbeten blifvit seqvesterade, af hvilka det första alldeles otvifvelaktigt påkallade åtgärden. Och vi se huru med anledning af denna tilldragelse, en bland universitetets ansedde lärare trädte fram inför den studerande ungdomen för att bekämpa det parti, som i den beslagtagna boken framlagt sitt program samt uppvisa de förnedrande följderna af dess hufvudprincip, »fri Kierlighed» i stället för äktenskap¹.

¹ *Egteskab eller fri Kierlighed*. Foredrag af *Fredrik Petersen*, Professor. Kristiania 1887. Lutherstiftelsens Forlag. Pris 50 öre.

I Finland se vi Strindbergs senaste arbeten utvisade af myndigheterna, men i trots deraf, en svensk novellist och föreläsare några månader derefter i landets hufvudstad offentligen förorda samma förfres sämre arbeten och derjämte inför ett qvinligt auditorium uttala sådana förnärmande åsichter mot qvinnans renhetskraf, som han aldrig dristat frambara för sina egna landsmaninnor. (Se härom detta häfte sid. 127.)

Samtidigt läste man i en dansk qvinnotidning en afgjordt modern skriftställarinnas bittra klagomål öfver hur man i Danmark börjat »revolutionera det sedliga medvetandet och utsprida okyskhetens gift i den qvinliga ungdomens blod». (Se den första uppsatsen i detta häfte.)

Slutligen hafva vi i vårt eget land de närmaste bevis på huru långt den osedliga literaturen och dess följder kunna gå. Vi hafva sett författare sådana som Strindberg och hans manliga efterföljare öppet uppmana ungdomen till otukt, samt skolgossar ända från tolf års ålder förfalla till sådana laster, hvartill denna literatur gifvit klaven. Vi hafva vidare sett en helt ung qvinlig författare välja till sitt älsklingsämne den urartade sinligheten samt blifva försvarad till och med af qvinnor. Vi hafva sett annonseras offentliga föredrag till främjan och spridning af laster och brott.

Men å andra sidan ha vi också sett en del af dessa företeelser bemötas, visserligen allt för lent af den dagliga pressen, men så mycket kraftigare af sådana motskrifter som lektor Personnes dräpande kritik af Strindbergliteraturen¹, Franks »Våra barns faror»², prof. Rudins gensvar på ett af de ofvannämnda föredragen, m. fl. Och vi ha derjämte hört sägas, att vid Lunds universitet den studerande ungdomen, samlad kring en älskad och ansedd lärare och läkare, fått lyssna till allvarliga och gripande meddelanden rörande förutsättningarna för och vigten af ett sedligt lif.

* * *

¹ *Strindbergs-literaturen och osedligheten bland ungdomen*. Till föräldrar och uppfostrare samt till de styrande, af *John Personne*. Stockholm 1887. Carl Deleen & C:o. Pris 1.25.

² *Våra barns faror*. En bok för mödrar och unge män, af *C. F. Frank*. Stockholm 1887. Andra uppl. Pris 50 öre.

Under förhållanden, sådana som de här ofvan antydda, då det icke längre är möjligt, ens för mödrarna, att blunda för osedligheten och dess följder, ja, då det vore ett brott att göra det, synes det vara hög tid att också qvinnoverlden rustar sig till försvar mot den anstormande fienden. Det är hög tid att mödrar, lärarinnor och alla för ungdomens väl och folkets framtid nitälskande, till mogen ålder komna qvinnor, vakna till besinning, öfvervinna sin motvilja för beröringen med det låga och oädla, samt göra sig reda för de faror och frestelser, som föreligga ungdomen, flickor såväl som gossar. Det är tid att vi ställa till oss sjelfva och männen den frågan: »hvad kunna vi göra för att rädda vår ungdom från det hotande förderfvet?» samt att vi spörja också efter orsakerna till det onda, se till om vi sjelfva hafva någon skuld i detsamma och pröfva huru vi kunna godtgöra hvad vi felat.

Till vägledare vid denna motbjudande, men af pligten oss ålagda forskning, anbefalla vi på det varmaste de ofvan nämnda nyss utkomna skrifterna af lektor *J. Personne*, *C. F. Frank* samt professor *Fr. Petersen*.

Visserligen är det med häpnad och ytterlig motvilja som den vid ämnet ovane granskaren fördjupar sig i det vidriga studiet, äfven då det sker genom förmedling af vägledare sådana som dem vi här förordat. Det intryck man derifrån medtager skulle också vara tröstlöst, om man ej lyckats upptäcka några ljuspunkter, hvilka innebära hopp om en bättre framtid.

En sådan tröstgrund ligger främst i den öppenhet, den styrka och det mod hvarmed den sedliga nihilismen bekämpas. Så hafva män af högt anseende offentligt inom brödrarikena och Finland tillbakavisat såsom en lögn den svenska strindbergianismens och den norska bohèmens påstående, att ogifta män icke *kunna* lefva sedligt. Å andra sidan hafva aktade finska qvinnor och män dels personligen och dels med pennan under kända signaturer offentligen jäfvat en främmande föreläsares förmättna förklaring, att qvinnornas renhetskraf på en blifvande make vore ett oförskämtdt uttryck af skenhelighet.

En annan hoppgivande företeelse äro de uttalanden hvarigenom sjelfva motståndarne till den dåliga literaturen öppet bekänna, att den sedliga nihilismen hos det yngre släktet har sin rot i gamla missriktningar och förvillelser inom samhället, hvilka böra och kunna häfvas, bland dem främst den legaliserade

prostitutionen, ett ämne hvilket blifvit också från en annan sida framställt i gripande novellistiska skildringar.

Vidare må såsom ytterligare en ljuspunkt framhållas det allmänna yrkandet, att ungdomen måtte i hemmet, på ömt och grannliga sätt *upplysas* om de frestelser och faror som kunna möta — att man fått klart för sig, såsom lektor Personne säger, att *okunnigheten nu mera icke räddar någon*.

Slutligen ännu en sista tröstegrund, hvilken kan sägas förutsätta de öfriga: det är de resp. förf:nes starka betonande af gudsfruktan såsom det säkraste och kraftigaste värnet mot de sedliga frestelserna, men vid sidan deraf också deras erkännande, att den menskliga viljan förmår mycket »der hon allvar är», också då, när den kämpande ännu icke förstår eller kan se hvarifrån han innerst får hjälpen.

Taga vi fasta på dessa tröstegrunder och ljuspunkter, kunna vi bättre uthärda det motbudande i det föreliggande studiet. Det är i synnerhet i lektor Personnes bok, der förf:n anför vidlyftiga utdrag af Strindbergs uttalanden, som dessa vidrigheter möta. Men har man väl kämpat sig igenom dem möter man förf:ns egna, af kärlekens förbittring brinnande anklagelser mot denne Strindberg och andra ungdomens förförare, hans smärftfulla erkännande, att osedligheten bland skolungdomen är mycket värre nu än förr, samt hans djärfva blottande af de orsaker, som härtill bidraga. Först och sist möter man hans mäktigt kallande rop på handling, hans maning att göra något mot det onda. Han visar att staten på slappt och oförnuftigt sätt handhafver den makt, lagen gifver att förhindra spridningen af böcker, skrifna i afsigt att förföra ungdomen. Han fordrar att man må uppdraga och respektera gränsen mellan »yttrandefrihet och yttrandefräckhet», att staten vidtager lika kraftiga åtgärder mot spridandet af andliga gifter som fysiska. Han påpekar kort men kraftigt prostitutionens andel i det onda. Han håller upp såsom en skamfläck för allmänna opinionen dess ytterliga tolerans mot lasten, blott den förstår att dölja sig under en förfinad yta. Han stämplar såsom ocker på ungdomens samveten herrar bokförläggares spekulationer i sedeslös litteratur. Han bryter stafven öfver den läsande allmänhetens slappa dåsigheit, den slöa kontrollen öfver lärarne, den ofta dåliga samtalstonen i hemmen m. m. Men samtidigt erkänner han, att de moderna förf:nes irrläror finna en ursäkt och ett visst berättigande deri, att hemmen och skolan

förtiga de faror, som hota de unga. De hafva, dessa irrläror, säger han, kanske i de flesta fall sitt första upphof i »den unges förtvifflade suckan efter hjälp i en kamp, till hvilken naturen sjelf utmanar honom, en kamp i hvilken han vanligen besegras, därför, att ingen lyssnar till hans suckan och gifver honom den hjälp han behöfver.»

Men hjälpen? frågas det. *Hur skall man hjälpa?* Svaret lyder på allmänt erkännande af det onda och begagnande af alla lagliga medel att bekämpa detsamma; det lyder på sjelftukt, förtroende och försakelse hos föräldrar. Det yrkar vidare en omställning af lifvet, för att förekomma skuldsättning och giftermålens försenande samt för att göra arbetet till en pligt för alla, hedradt och väl lönadt på alla områden; det yrkar att, i uppfostran, må ställas såsom lifvets mål, icke njutning och öfverdåd, utan ett hem med tryggad utkomst genom ärligt arbete; det yrkar slutligen att alla goda krafter må förena sig i motarbetandet och upphäfvandet af moraliska sjukdomsämmen, sådana som alstra okyskhet, oredlighet, penningvingleri och berättigadt socialt missnöje — kort sagdt, allt som bidrager att göra samhället sjukt; »*ty i ett sjukt samhälle kan ingen frisk och sund ungdom uppväxa och uppfostras.*»

Förf:n uppfordrar allmänheten att motarbeta spridningen af sedeslösa böcker, genom att icke köpa eller läsa dem. Han talar om bildande af en förening för bekämpande af den dåliga och befrämjande af den goda literaturen. Och först och sist yrkar han, att ungdomen måtte upplysas om de frestelser, som hota, samt hjälpas i kampen mot dem.

När skola fäder och mödrar, säger han, lära sig förstå, att det icke längre duger, att de tiga inför sina barn? När skola de inse, att vår tid i detta stycke kräfver ett annat tillvägagående än deras ungdomstid kräfde? Och vidare, fortfar förf., den unga kvinnan har såsom menniska rättighet att fordra, att hon icke med förbundna ögon skall ledas — eller störtas — in i äkten-skapet. Kunskapen om det orena behöfver icke göra någon oren; det beror på hur den meddelas.

Så långt hr Personne.

Man har yttrat om den märkliga boken, att den genom de utförliga citaten är lika farlig för ungdomen som de skrifter, ur hvilka citaten äro hämtade. Vi tro väl också för vår del, att det kunnat vara nog med mindre. Men vi erkänna dock å andra sidan, att förf. måste blotta hela vidden af det onda han

vill bota, allra helst då en stor del af den skada det vållat kommer deraf, att föräldrar och lärare icke tagit kännedom om, eller upplyst och varnat ungdomen för de faror och frestelser, som innebäras i den dåliga literaturen. Då hr Personne yttrar sin önskan, att äfven ungdomen måtte läsa hans bok, menar han naturligtvis, dels den ungdom som är beredd och mogen att förstå och tillgodogöra dess lärdomar, dels den, som redan insupit gifvet af den strindbergska literaturen och därför behöfver det motgift förf:n bjuder¹.

Å andra sidan anmärkes, att hr Personnes bok bär prägeln af ett hastverk, att den icke är nog genomtänkt och öfverarbetad. Ja, det må vara sant; boken *bär* prägel af att vara tillkommen under lösryckta stunder, räddade undan ett ansträngande dagsarbete af den vikt, att staten fritager från all annan tjänst de män, hvilka hon uppdragit att fullgöra det samma. Boken bär prägel af att vara skriven under inskyndelse af den mäktiga kärlek — under trycket af det djupa ansvar — som en varmhjertad, samvetsgrann, mot sig sjelf och andra sträng lärare hyser för den ungdom, som blifvit anförtrodd åt hans ledning. Den bär slutligen prägeln af en osjelfviskhet och en frihet från människofruktan, som i våra dagar är blott allt för sällsynt.

Må vi därför alla, *särskildt mödrarna*, med bortseende från obetydliga meningsskiljaktigheter, tacka lektor Personne och glädjas åt hans bok, såsom åt en handling af kärlek och moraliskt mod, hvilken icke *kan* förfela sitt syfte.

* * *

I »*Våra barns faror*» har pseudonymen Frank, under hvilken döljer sig en känd författare, hvilken dock först här fullt utvecklat sin sedliga styrka och sin literära talang, gifvit oss en realistisk skizz af första ordningen. Pennan är dock icke förd af den moderna indifferentismen, hvilken lemnar läsaren tvekan i valet mellan rätt och orätt. Tvärtom framträder sanningen här ohöjld, talande sitt eget gripande språk genom den i några få starka drag ristade verklighetsbilden. Sent skall

¹ Att förf. stundom skjuter öfver målet och blir onödigt hänsynslös, samt att han någon gång uttalat eller citerat sårande anmärkningar om personer af obestridligt värde, skall han helt visst sjelf erkänna och ångra.

I *en* punkt anse vi hans omdöme vilseledande. Det är då han ställer fru Edgren i paritet med Strindberg. Vi anse hennes verklighets-dikter i vissa fall farliga, men bestämdt icke skrifna i dålig afsigt som Strindbergs, ofta tvärtom.

ock läsaren förgäta gestalter sådana som den ur okunnighetens fred uppskrämde modern; den midt i kärlekens smärta ännu stolt afvisande Magda, och den af hennes fasta tillförsigt plötsligt till sjelfbekännelse nödgade unge mannen. Icke heller skall man glömma den gamle husläkarens hemska upplysningar och visa råd.

Professor Fr. Petersens föreläsning om Egteskab eller fri Kierlighed är riktad mot det literära parti i Norge, som, med öppet erkännande af sin onorska karaktär, kallar sig bohèmen. Den är mera helgjuten och genomarbetad än lektor Personnes bok, mindre sårande äfven i framställningssätt och val af citat; men den är icke heller så omedelbar, så sjudande varm. Fint och träffande undersöker förf. motiven till och följderna af bohèmens anfall mot äktenskapet. Han erkänner, att samhället sjelft bidragit att undergräfvat äktenskapets helgd, genom att vid dess sida ställa det legaliserade otuktväsendet, och han finner icke ord, nog starka att brännmärka skändligheten af det system, som derinom råder. *Slikt*, utbrister han, *är skriande orättfärdighet. Hvarför sådan skilnad mellan lastbara män och kvinnor?* Gent emot sådana fakta, anser förf. att sjelfva bohèmens djuriska uppriktighet kan vara i viss mån befogad.

Med utomordentlig klarhet och styrka uppvisas å andra sidan det oskiljaktiga sambandet mellan moral och kultur, huru ett sedligt lif är ett lif under sjelfstyrelse, huru icke naturen utan viljan är den styrande makten, huru moralen intager i menniskolifvet samma plats som naturlagen i djurlifvet. Han visar huru friheten icke, som bohèmen förmenar, är någonting färdigt som man kan pocka sig till, utan ett kulturens förvärf; huru frihet är menniskans förmåga att göra sig gällande i öfverensstämmelse med sitt högre väsende. Han vederlägger påståendet om naturens oemotståndlighet och visar att menniskolifvets grundlag är att göra anden till herre öfver naturen.

Han skildrar kärleken inom och utom äktenskapet, visar huru den skall uppfostras för att komma till full kraft, huru den erotiska känslan skall ställas under moralens tukt för att bli äktenskapet värdig. Å andra sidan visas huru bohèmen vill njuta kärleken men icke öfva den, huru han föraktar moralen och håller sig blott och bart till erotiken, hvilken därför blir för honom, såsom han sjelf säger: en roffågel, som kommer

och försvinner, men aldrig kan bindas eller tämjas. För ögonblicket, det erkänner hr P., kan väl en sådan flyktig känsla bereda njutning. Men lifvet förlorar derpå sin glädje, sitt värde. Tillfredsställelse är oskiljaktigt förbunden med ett sedligt lif i arbete. Njutningen kommer deraf sjelfmant. Den som vill skilja njutningen från arbetet, får endast skalet. Saken kan han kanske skaffa sig, men sjelf är han icke i stånd att njuta den. Midt i njutningens öfvermått kan man därför ledas vid hela lifvet — något som är ganska påtagligt hos bohëmen.

Förf. visar slutligen att bohëmen är fritänkare, visst icke i följd af vetenskaplig forskning utan af simpla praktiska skäl. Grundfelet i detta liksom i allt nutida fritänkeri är, att det icke medtager moralen och religionen i sitt begrepp om verkligheten. Men dermed har det bedragit menniskan på det som i alla tider utgjort hennes högsta kraft.

Gör Gud till en inbillning, och menniskan sjunker ner till blott ett djur.

Det vore frestande att anföra mera ur det ypperliga föredraget; men det sagda må vara nog för att göra det välkommet äfven i Sverige att der inom vida kretsar öfva sitt stärkande, förädlade inflytande.

* * *

Vid sidan af ledare sådana som de tre förf:er för hvilkas skrifter vi här i korthet redogjort, skola äfven qvinliga läsare, vi tänka här närmast på mödrarna, utan svårighet och utan att sjelfva röna någon skada, kunna taga kännedom om den moderna lifsåskådningen i dess urartade form. Med deras hjälp kunna de få klart för sig den innersta meningen af vissa s. k. skönliterära alster, hvilka de icke skulle uthärda att läsa, och hvilkas blotta närhet de skulle känna såsom besudlande för sina hem, såsom en moder en gång yttrade om Zolas romaner. Här skulle mödrarna ledas till att finna svar och genmälen på spörsmål eller påståenden, som deras söner uppfångat bland kamrater eller af dåliga böcker, och inför hvilka de nu blott alltför ofta stå svarslösa. Här skola de finna ledning också för de iakttagelser af lifvets skuggsidor, som *måste* göras om de vilja vara de unga till någon verklig hjälp, här också anvisning till de pligter, som åligga dem gent emot de frestade, de fallna, de förorättade af sitt eget kön.

Lyckliga de äktenskap, lyckliga barnen i de hem, der man och hustru, fader och moder tillsammans kunna bereda sig att på dessa områden verka för sina barn. *Der detta icke är möjligt måste modern ensam bära uppgiften.*

Öppet bref till Dagny.

Från **Toini Topelius.**

Helsingfors, Febr. 1887.

Några rader i sign. Esseldes artikel *arbete och erotik* i decemberhäftet af Dagny hafva gifvit oss anledning att uttala en länge hyst undran.

Allt sedan Orestes' och Pylades', de grekiska ynglingarnes dagar, har manlig vänskap aktats högt, besjungits af skalderna som lifvets krydda och utgjort grundmotivet för mängen framstående författares skildringar. Men fåfängt spåra vi i äldre och nyare tidens litteratur en skymt af samma aktning för *qvinnovänskap*. Der densamma vidrörts, har det skett i förbigående, stundom med dold satir, stundom med öppet misstroende. • Oss veterligen har den aldrig utgjort hufvudämnet för en mera djupgående psykologisk skildring.

Orsaken härtill torde kunna sökas dels i vissa tvifvel om *möjligheten* af en stark och varaktig sympati mellan kvinnor, dels i fruktan för ett ämne, som, med och utan skäl, hittills varit utsatt för förlöjligande. I hvardera fallet bevisar detta en nedsättande om ock grundad misstro till halten af kvinnans känslor.

Och vi medgifva, att qvinnovänskapen blott *undantagsvis* varit hvad den bör och kan vara; att den flutit på ytan af lifvet, men dunstat bort i dess hetta och tunga; att en öfverspänd känsla stundom påtryckt densamma en prägel, motbjudande för sunda naturer. Men att därför helt och hållet ignorera dess tillvaro och dess stora betydelse vid utvecklandet af den qvinliga karaktären, det är att ringakta en af lifvets bästa gåfvor och att förbise ett ämne för litteraturen af djupt psykologiskt intresse.

Utän tvifvel! är detta ämne svårt att behandla så, att man icke verkar motsatsen af hvad man vill. Qvinnans sjäslif med dess olika former och skiftningar är ännu delvis ett okänt område, ett icke till fullo löst problem. Det kan missriktas och misstydas, det kräfver en hög grad af skarpsynthet och fin takt, för att ej gäckta forskarens möda. Men det erbjuder tillika ett så rikt fält för den allvarlige psykologen, att vi förvåna oss öfver, att ännu ingen frestats upptaga äfven ofvannämnda form deraf till närmare analysering.

Vår öfvertygelse är, att qvinnovänskapen nu håller på att trampa ut barnskorna för att med starkare rötter växa till en lifsmakt för

qvinnan. Allt efter som denna utvecklas till en mera helgjuten personlighet, skall också hennes förmåga af hel och varaktig vänskap blifva större. Och vänskapen skall för henne få en allt rikare betydelse, ju mer en friare lifsåskådning kommit henne att finna lyckan äfven utom dess hittills privilegierade område. En ren och stark sympati är för henne, — icke ett surrogat för kärlek, som mången anser, — men ett väsendtligt, oundgängligt vilkor för lifvets lycka.

De, som i sitt lif sett förverkligadt idealet af en sådan vänskap, skola med glädje helsa den dag, då literaturen erkänner hennes rätta vigt och betydelse.

Dessa rader äro endast en kort hänvisning till sjelfva ämnet; vi skulle gerna se, att samma värderade penna, som gifvit anledning härtill, ville upptaga frågan till närmare belysning.

Slutligen kunna vi icke afhålla oss från att uttala vårt tacksamma erkännande af det högsinta och värdiga sätt, på hvilket *Esselde* för kvinnornas talan. Det är med en känsla af trygg förtröstan man ser sin sak i sådana händer som hennes. Måtte vi ännu länge få behålla henne i spetsen för vårt sträfvande!

Professorskan Asp mot herr G. af Geijerstam.

För G. af Geijerstam hade afslutat den sista af sina annonserade föreläsningar i Helsingfors, rörande Strindbergs författarskap och den moderna literaturen. När talaren tystnat, framträdde på estraden en af åhörarinorna, professorskan Asp, och inlade en kraftig gensaga mot hr G:s verldsåskådning, icke därför, att den hade mycket för någon annan än honom sjelf att betyda, utan emedan man i gamla Sverige kunde komma på den tanken, att man i Finland icke erkände förnuftet och viljan såsom ledande principer för sina handlingar. För det andra och i främsta rummet fördömde fru A. hr G:s utfall mot kvinnornas sedlighetssträfvande och tillbakavissade de uttryck hvarmed föredragaren betecknat dessa såsom skamlösa och skenheliga. Talarinnan erinrade äfven om, att dessa sedlighetsfordringar från kvinnornas sida besvarats från männens håll med ynglingaföreningar, hvilkas löften gingo hand i hand med de förras syften, och till sist framhöll hon det hopp, att den protest hon här uttalat skulle gillas af många bland både närvarande och icke närvarande kvinnor.

Följande dagar insändes i tidningarna af ansedda kvinnor och män en mängd protester mot hr G:s lifsåskådning samt vederläggningar af hans påståenden. Utdrag af dessa märkliga uttalanden, bland hvilka återfinnas namn och signaturer sådana som Viktor Heikel, A-i-a, Aarne m. fl. jämte hr G:s förklaringar, skola samtidigt med detta häfte blifva i tryck tillgängliga å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå.

Också ett valmöte.

Om och hvarför qvinnan bör begagna sin kommunala rösträtt, var en fråga, som diskuterades på ett talrikt besökt möte, hvilket den 14 mars sammankallats af föreningen för gift qvinnans eganderätt i Stockholm. Diskussionen inleddes med ett temligen spetsigt föredrag af byråchefen greve Hugo Hamilton, uppvisande lojheten och liknöjdheten hos Stockholms qvinnor, hvilka, efter att ett fjerdedels sekel hafva egt kommunal rösträtt, dock enligt senaste offentliga statistiska uppgifter endast med några få röster deltagit i stadsfullmäktigvalen. Damerna hade öfver hufvud taget utmärkt sig för medborgerlig sömnaktighet med undantag blott i afseende på prestval. Slutligen tillades, om vi ej hörde orätt, en antydan om att det gamla ordspråket: »Ce que femme veut, Dieu le veut», gälde ännu i dag, och att det vore skada att begränsa dess verkan till endast det presterliga området.

Häradshöfding Restadius uttalade sin förvåning, att en förening, stiftad i ändamål att verka för utsträckning af qvinnans eganderätt, något som tal. för sin del ville vara med om, nu uppträdde för att kasta henne ut i det offentliga lifvet, hvilket enligt hans uppfattning vore stridande såväl mot hennes kallelse som mot hennes håg.

Efter kortare meningsutbyten mellan flera damer och herrar begärde fröken Key ordet. Hon tackade greve H. för hans anförande och herr Restadius för hans opposition. Utan motstånd kunde sanningen ej komma fram. I motsats till båda herrarnes påståenden, visade hon med siffror från de två sista stadsfullmäktigvalen, att hågen för deltagande i desamma voro hos qvinnorna i stigande. Hon visste, att det mindre var liknöjdhet än en öfverdrifven samvetsgrannhet som hållit så många tillbaka. Qvinnorna ville icke välja blott efter partihänsyn. De ville gifva sina röster endast åt män, till hvilkas karaktär de hade fullt förtroende. I annat fall föredroge de att icke deltaga i valet. Men, tillade fr. Key, hur riktig än åsigtten måtte vara, är detta sätt att gå till väga ett misstag. De valberättigade qvinnorna hafva icke insett, att man kan öfva inflytande *passivt* likaväl som *aktivt*. Detta påstående illustrerades genom anekdoten om en äldre dam med ett stort antal röster, hvilken afhållit sig från valet emedan hon hade misstroende till en af de kandidater, som hade utsigt att få en betydande majoritet. Efter valet visade det sig likväl, att *om hon begagnat sin valrätt, till en annans förmån, hade just den af henne ogillade personen uteshutits*. Talarinnan tillade några varma och uppmanande ord till valberättigade qvinnor, att med bekämpande af både fördomens och den öfverdrifna anspråkslöshetens hinder helt enkelt göra sin pligt, här såsom eljest. Det korta anförandet helsades med lifligt bifall och var i vår tanke det bästa som yttrats i ämnet.

Möten för öfverläggningar i sedlighetsfrågan.¹

Dagarna efter sedan lektor Personnes bok utkommit, stälde red:n af Dagny en inbjudning till qvinliga medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet att sammanträffa för att taga del af och samspråka om denna bok och andra nyss utkomna skrifter i ämnet. Sedan en längre redogörelse lemnats för hr Personnes behandling af sitt ämne: *Strindbergs-litteraturen i dess förhållande till osedligheten bland skolungdomen*, rörde sig samspråket hufvudsakligast om denna skrift. I allmänhet syntes mödrarna samt de äldre medlemmarna af sällskapet skänka hr Personne sitt varma gillande. Han hade *velat* det rätta och utan människofrukthan uttalat det; den varmaste sympati för ungdomen var tydligen hans driffjeder, och han hade gifvit särskildt hem och föräldrar oförgätliga väckelser, råd och lärdomar.

Vänner af federationen påstodo att hr P., genom sitt yttrande mot denna, upphäft verkan af sin bok. Inbjudarinnan invände, att hr P. i sitt uttalande mot prostitutionen och sitt likställande af man och kvinna på dess område visat, att han icke kunde vara emot federationen i *sak* om också i *sätt*.

En del yngre personer med sympati för den moderna litteraturen menade, att hr Personne varit orättvis mot den nya literära skolan, att Strindberg tydligen nu mera vore själssjuk och därför otillräknelig, att han på den grunden utan fara kunnat lemnas åsido, samt att, såsom fr. Key i sin förträffliga uppsats i tidskriften *Verdandi* visat, felet låge hos hemmen och att man endast borde »låta den osedliga litteraturen ostörd uttömma sig sjelf, då den säkert skulle efterträdas af något bättre».

Häremot opponerade sig starkt många, både äldre och yngre; men å andra sidan måste man erkänna svårigheten om ej omöjligheten att utan formligt återinförande af censuren på något verksamt sätt förhindra spridningen af dåliga böcker. Bättre än lagens dom vore opinionens. *Kunde man*, yttrade en framstående dam, *bringa det derhän att, såsom i England, hederligt folk aldrig köpte böcker af erkänt dåliga förf:re; att bokhandlare, som ville behålla sina kunder inom ansedda kretsar, aldrig sålde sådana skrifter, och icke ens upplyste om hvar de kunde fås, så vore dermed mycket vunnet.*

Återstod frågan: *hvad är kriteriet på dåliga författare?* Nästan alla de närvarande enades om, att hr Personne icke hade rätt att dit räkna fru Edgren. *Farlig* litteratur vore icke detsamma som *dålig*; och farliga vore för tanklösa läsare både Ibsens, Kiellands och andra stormäns skrifter, hvilka hr P. sjelf stälde högt. Att, såsom hr P. gjort, sid. 66, antyda att »antalet qvinnor, som hos oss prostituera sig med strindbergskt skriftställarskap», redan skulle vara ej ringa, funno de flesta vara i hög grad orättvist. Mer än *en* sådan kvinna

¹ Vi tillägga några blad för att låta läsaren följa med förhandlingarna i en af dagens mest brännande frågor.

hade icke hittills framträdt, och hennes »Pyrrhussegrar» torde ej bli långvariga. Gränsen der strindbergliteraturen vidtager, menade inbjudaren, borde uppdragas der hvarest man spårade en *afsigst att uppmåna till osedligt lif*. Något sådant har aldrig skett af fru Edgren eller hennes medsystrar. Tvärtom hafva de *bestraffat osedligheten* inom äktenskapet och med sanningens styrka uppvisat grymheten af de hustrurs lott, hvilka lefva vid sidan af lättfärdiga makar, och hvilkas öde hr P. sjelf så varmt beklagar. Och dessa författarinnor hafva fått lida för sitt mod att bringa dessa ämnen till tals, icke minst genom de hätska personliga anfällen *från just hr Strindberg, med hvilken hr P. i sin öfverinlning förklarar dem »befryndade»*.

Det slutliga uttalandet gafs af en ung mor, hvilken med värme framhöll, att mycket både *borde* och *kunde* göras för att förhindra osedligheten bland barn och ungdom, men att allt vore förgäfvets om hemmet försummade sin pligt.¹ Herr Personnes på en gång hjertliga och stränga uttalanden vore enligt hennes tanke af oskattbart värde. *Enda verksamma och säkra skyddet för de unga vore goda och kloka mödrar, som icke blott älskade sina barn, utan kände dem och deras frestelser, samt förstode vinna och behålla hela deras förtroende.*

* * *

I Upsala hade hr professor Rudin vid en af hr Wicksell hållen föreläsning uppträdt och med några kraftiga men lugna ord uppvisat halten och följderna af hr W:s yrkanden. I följd häraf inbjöd Upsalaföreningen Verdandi lördagen d. 2:dra april till öfverläggning rörande önskningsmålen i fråga om sedligheten, hvilken öfverläggning bevistades af omkring 1000 personer.

Inledaren, fil. kand. Carlheim-Gyllensköld, ville visa att intet var moraliskt rätt i och för sig. Sedligt var hvad som bäst öfverensstämde med statens bästa under olika tider. Vid bedömandet af en mans värde finge man ej taga sedligheten till mätare. Hvar funnes då räddning? I Björnsons handskeuppfattning? Nej; den vore kristen och reaktionär. I den Strindberg-Nordauska? Nej. Den fria kärlekens system var pröfvadt och hade bevisat sig omöjligt. Räddningen låge i utbildande af karaktärer och hänsyns tagande till omständigheterna. Könsförbindelser, der kontrahenterna toge vård om barnen och lefde ett arbetsamt lif, vore ej förkastliga ehvad form de än hade.

Hr Ek, stockholmare, yrkade att målet måtte ställas högt, att tidiga giftermål måtte främjas genom anskaffande af »arbete och bröd», och förklarade att prostitutionen, som vore skamlig och onödig, måste upphävas.

Hr Wicksell, Geijerstam och Levertin försvarade dels den fria kärleken, dels ett slags tidiga så kallade förlofningar och

¹ Såsom olämplig och farlig betecknades den äfven i bildade och välbärgade familjer ej sällan förekommande oseden, att barn hafva sängtrum till sammans med föräldrarna.

förklarade det omöjligt att uppställa en och samma moral för alla. Kyskheten och den fysiska renheten vore två skilda saker.

Härefter följde några talare, om hvilka det sagts att, jämförda med deras yttranden de föregående talarnes varit oskuldsfulla.

Professorerna Rudin och Johanson ådagalade tillvaron af en absolut moralisk rätt. Djuren hafva sin instinkt; skulle då icke människan hafva en sådan, högre i mon som hon är högre än djuren och underkastad hennes fria vilja. En sådan instinkt vore på det sedliga området blygsamheten. Den sedliga verldsordningen vore bunden vid äktenskapet, enligt Plato så väl som enligt Kristus. . . . Det fans någonting som hette pligt, och vi behöfde ej söka efter dess bud, ty det talade i våra samveten.

Stort vore att tänka *fritt*, större att tänka *rätt*. Det vore glädjande om alla närvarande ville fördöma prostitutionen, men dermed vore ej allt vunnet. Den fria kärleken vore om möjligt ännu sämre och skulle undergräfvat allt. Hvert de lägre lidelsernas frigörande skulle föra, det hade romerska kejsardömet visat.

Lyxen som hindrar tidiga äktenskap borde motarbetas. De unga männen böra inskränka det ensidiga studiearbetet och med hjälp af gymnastik och kalla bad hålla sig friska till kropp och sinne. Folkökningens kontrollerande är icke den enskildes sak. Det lönar sig ej för människan att spela försyn. Det är fegt att uppgifva striden, ädelt att segra.

Till sist framstälde professor Rudin följande *önskningsmål*:

1. *Djup öfvertygelse att sedligheten är en pligt, förförelsen ett brott och prostitutionen en vanära.*
2. *Att utvecklingen måtte nå dit, att vår högre och bättre varelse beherskade den lägre.*
3. *Att njutningslystnaden och lyxen måtte inskränkas.*
4. *Att de unga ensam-stående mera måtte upptagas i familjerna.*
- 5 och 6. *Goda föräldrahem och tidiga äktenskap.*
7. *Att äktenskapet måtte helighållas.*
8. *Att barnen måtte betraktas som en Guds gåfva.*
9. *Att ungdomsförseelser måtte mildt bedömas.*

Hvarjehanda i qvinnofrågan.

Sverige. *Donationer.* I enlighet med afidna fröken Sara Lundgrens testamente, har Göteborgs handelsförenings fullmäktige till förvaltning fått emottaga 90,940 kr. och 20 öre. Häraf utdelas lifräntor till vissa uppgifna personer, men efter dessas död användes räntan å kapitalet till fördelning mellan medellösa personer inom Göteborgs samhälle.

Fru Andriette Nobel, enka efter den utmärkte ingenjören Emanuel Nobel, boende i Stockholm och känd för sitt människovänliga hjertelag, har till diakonissanstaltens sjukhus öfverlemnadt 10,000 kr. för beredande af kostnadsfri vård åt sjuka medellösa barn.

Till Örebro fattigvårdsstyrelses förvaltning har enkefru A. C. Qvarnström öfverlemnadt 1,000 kr., hvaraf årliga räntan skall tillfalla en obemedlad enka eller en ogift äldre qvinna.

Göteborgs qvinnoförening har beslutat följa det i utlandet ganska vanliga bruket att för välgörande ändamål försälja tillvaratagna förbrukade saker samt hvarjehanda affall. Inkomsterna häraf komma att användas för fattiga barn i samhället.

Qvinlig läkare. Till notisen i Dagnys aug.—sept.-häfte om fröken Julia Brinck kunna vi bifoga, att hon nyligen också i Bern disputerat för doktorsgraden.

Reseunderstöd. För att taga kännedom om undervisningen vid rikets seminarier har en af lärarinnorna vid seminariet i Kalmar erhållit ett reseunderstöd af 200 kr.

Qvinna stationschef. Den nyligen öppnade stationen Horsaryd på Vesta Blekinges järnväg förestås af en qvinna.

Qvinna timmerman. Smålands-Posten omtalar hurusom en flicka, Albertina Johansdotter från Lidhults förs., sjelf i skogen huggit timmer och kubbar för uppsättning af boningshus och ladugård å den mark hon sedan några år eger. Vid bostadens uppsättning och inredning legde hon hjälp, men taktäckningen har hon sjelf verkställt, hvarjämte hon egenhändigt uppfört och inredt ladugården.

Qvinnor i brandkåren. I Vexjö brandkårs rulla stå 586 qvinnor upptagna.

Stipendierna vid Upsala universitet utgå f. n. årligen med 175,000 kr. Häraf äro de Kræmerska och Wedinska stipendierna förbehållna åt endast qvinliga studerande. Innehafvaren af det förstnämnda är fröken M. Folkesson, sömml. Det största af samtliga stipendier utgår f. n. med 3,970 kr. 56 öre, det minsta med 12 kr. 50 öre.

Norge. *Stor gåfva.* Afl. grosshandlaren D. Graah har till Kristiania stad testamenterat 350,000 kr., hvaraf räntorna skola användas till understöd åt barnasylor, räddningshem o. d. i Kristiania, samt till utdelning af mindre belopp åt äldre medellösa qvinnor.

Danmark. *Qvinnans kommunala rösträtt.* Den till Folketinget med många qvinliga underskrifter beledsagade motionen om qvinnans rätt att deltaga i de köpenhamnska stadsfullmäktigevalen, har gått igenom med 51 röster mot 16. Landstinget deremot har förkastat förslaget med 38 röster mot 14. Man väntar att om eller när denna rätt blir erkänd och tillämpad i Köpenhamn, den inom kort skall komma att utsträckas öfver hela riket.

Kvindelig Fremskridtsforening, som stiftades i nov. 1885, räknar för närvarande 150 medlemmar. Föreningens uppgift är att väcka och underhålla qvinnans intresse för politiska och sociala frågor.

England. *Alexandrahuset.* Så behåmes en institution som nyligen i London blifvit invigd. Den har till ändamål att bereda ett hem åt unga qvinnor, hvilka studera vetenskap, konst och musik vid stadens akademier och högskolor. Idén tillskrifves prinsessan

af Wales, som ämnat göra en insamling för dess utförande, hvilken dock ej kom till stånd på grund af sir Francis Cook's frikostiga tillbud att ensam bekosta byggnaden och dess inredning.

Den sex våningar höga byggnaden innehåller 56 små lägenheter, hvardera på två soffrum och en salong, afsedda för två unga flickor. Dessutom finnas konsertsal, gymnastiksal, matsal, ett samtalsrum med bibliotek, samt en mängd rum för konststudier och instrumentmusik. Köken äro belägna på vinden. Sedan sistl. höst ha 65 unga kvinnor haft fri bostad derstädes.

Englands konstkolor. Då nyligen examina höllos vid Englands 217 konstkolor fick en ung kvinna mottaga den enda guldmedalj som dervid utdelades för teckning efter antiken.

Qvinliga medicine studerande få hädanefter — enligt styrelsens beslut — tillträde till kliniken vid det stora institutet för tandsjukdomar i London.

Qvinnans politiska rösträtt. Lagförslaget härom förekommer i engelska parlamentet under juli. Ifrarne för saken äro fullt sysselsatta för dess främjande.

Tyskland. Man har i Dresden upprättat ett hem, der lärarinnor och uppfostrarinnor af alla trosbekännelser, från nära och fjerran, kunna få tillträde, såväl under ferietiderna som ock under afvaktan på ny anställning. Detta hem har visat sig vara en mycket välgörande inrättning, äfven för främlingar, hvilka här bli vänligt mottagna och förplägade. Hemmet, som är beläget vid Ziegelstrasse n:o 13, 1, eger alla ett välordnad hushålls bekvämligheter, och meddelar upplysningar i mångt och mycket som är värdt att studera och iakttaga. Till besökandes nytta och nöje finnas äfven de flesta tidningar tillgängliga, jämte adresskalender m. m.

Utmärkelse för lärarinnor med femtioårig tjenstetid. Kultusministern har beslutat att som utmärkelse för lärarinnor med femtioårig tjenstetid låta hedra dem med ett tjenstjubileum eller ock tillerkänna dem en pension.

Frankrike. *Lärare och lärarinnor i Paris.* I Paris klagas öfver orättvisor med afseende på lärarinnornas aflöning och personalens vid stadens skolor tillsättande och befordran. När lärarne erhålla 1,800 à 3,000 francs tillkommer qvinnorna blott 1,500 à 2,500 francs, och när direktörer aflönas med 3,300 à 4,500 francs, bestämmes åt direktorer blott 2,750 à 3,800.

Förlikningsdomstolar. Klagomål hafva förekommit i Frankrike deröfver, att endast män insättas i förlikningsdomstolarna, hvilka hafva till uppgift att bilägga tvister mellan arbetsgifvare och arbetare eller arbetsgifverskor och arbetare. Man menar nämligen att orättvisor ofta begås mot de qvinliga parterna. Petitionen angående qvinnans valbarhet till förlikningsdomstolarna föreligger för närvarande i kammaren till afgörande. I Sverige har som bekant af lagberedningen föreslagits, att äfven kvinnor må kunna blifva skiljedomare. Se Dagny, Mars 1886, Hvarjehanda i qvinnofrågan.

Den första qvinliga studenten inom juridiska fakulteten i Paris. M:lle Sarmisa Bilcescu, rumäniska till bördan och född 1867 i Bukarest, tillerkändes enhälligt vid fakultetens prisutdelning en mention honorable.

Qvinnofrågan i Frankrike. I deputeradekammaren har väckts en motion om qvinnans medborgerliga rättigheter, hvilken motion afser att qvinnan skulle få tillåtelse att bevitna skriftliga handlingar, utöfva förmyndareskap och vara medlem af »familjeråd».

Qvinnan som valman. Municipalrådet i la Flotte har på förslag af mären mr Magué med röstöfvervigt antagit följande motion:

I betraktande af att de qvinnor hvilka innehafva rättighet att idka näringsrörelse icke besitta mindre affärsduglighet än männen;

att de betala utskylder, patentskatt och, efter omständigheterna, en afgift till handelskammaren;

att hvarje börda bör motsvaras af en fördel, hvarje pligt af en rättighet,

framställes den önskan, att näringsidkande qvinna i la Flotte må ega att deltaga i val af domare vid öns handelsdomstol och följaktligen uppföras på kommunens vallista.

Qvinnor medlemmar af departementalrådet. Enligt den nya folkskol-lagen i Frankrike skola trenne qvinnor: direktisen för normal-skolan för lärarinnors utbildning samt tvänne skollärarinnor i hvarje departement vara medlemmar af departementalrådet. De sistnämnda, hvilka väljas af sina kamrater, kallas att arbeta tillsammans med prefekten, akademi-inspektorn, fyra »conseillers généraux», direktisen för den ofvannämnda normalskolan, två skollärare och två folkskol-inspektörer. Deras uppgifter äro många, och lagen beviljar dem ett betydande inflytande i allt som rör undervisningen.

Qvinnans psykologi sysselsätter nu för tiden åtskilliga franska förf. I Nouvelle Revue relaterades redan 1884 Schopenhauers uppfattning i ämnet. År 1885 utgafs dr Thuliés *La femme, essai de sociologie psychologique*, och förlidet år har M. Guyan publicerat sin besynnerliga bok *L'irréligion de l'avenir*, hvari förekommer ett särskildt kapitel om qvinnans själsbeskaffenhet, der förf:n vederlägger Proud'hons påstående, att qvinnan saknar moraliskt sinne, och är främmande för rättvisans begrepp.

En qvinlig läkare har för första gången antagits som tjänstgörande vid allmänt sjukhus i Paris.

Amerika. En amerikansk qvinna *mrs Morell* har erhållit förtroendet att i en af Newyorks större tidningar redigera den afdelning som behandlar qvinnornas sak. Sagda tidning har tagit till uppgift att föra de färgade folkklassernas talan.

Qvinliga jordbrukare. Man har beräknat att af 2,000 jordegendomar i Iowa äro 1,000 uppodlade och egas af qvinnor. I Californien gifves det äfven likaledes stora landsträckor, hvilka egas och skötas af qvinnor. I Oregon äro qvinliga jordbrukare ännu mer allmänna. De nya lagbestämmelser, hvilka tillerkänna qvinnorna större

rättigheter till besittandet af jord, hafva betydligt ökat antalet af qvinliga jordegare.

Mrs P. D. Armour i Chicago utöfvar en vidtomfattande praktisk välgörenhet. Så t. ex. har hon upprättat en missions-skola, för hvars underhåll hon betalar en summa af 10,000 dollars årligen.

Ny qvinlig högskola. Grundstenen till en dylik har nyligen blifvit lagd i Baltimore.

Miss Lilian Keyes har erhållit förordnande som postmästare i Yonkers efter sin far, hvilken tillsattes för kort tid sedan, men dog före tillträdet.

En amerikansk dam, dr Frances Cole, befinner sig för närvarande vid det stora sjukhuset i Wien, i egenskap af såväl praktiserande som studerande läkare. Det är särskildt de qvinliga patienterna derstädes hon egnar sin vård, och hvilkas sjukdomar hon studerar.

Antalet qvinnor i Förenta staterna som lefva af sitt eget arbete uppgår, enligt uppgifter insamlade genom »uppfostningsbyrå» i New York, till öfver 3 millioner. Af dessa sysselsätta sig

600,000 med landtliga göromål,

640,000 med arbete på fabriker,

530,000 på tvättinrättningar,

280,000 äro modister,

200,000 fruntimmerssömmerskor,

60,000 äro anställda vid skradderier och 690,000 utgöras af lärarinnor, telegrafister, guvernanter m. m. Antalet examinerade qvinliga läkare utgör 2,500.

Statistiska uppgifter meddela att i Iowa, Nordamerika, skötas och egas 950 »farms» af qvinnor. Andra qvinnor äro arrendatorer, mejerister eller trädgårdsmästare. Femtio äro föreståndarinnor för läroverk. Tio qvinnor verka som andlige, fem som jurister, en som ingenjör och ej mindre än 125 som läkare. Dessutom finnas der tre qvinliga tandläkare och 110 sjuksköterskor.

Löneförhållanden. Äfven i Boston klagas, att då i en skola högsta lönebeloppet för *lärarinnor* utgår med blott 1,080 dollars, erhåller den högst aflönade *läraren* vid samma skola 2,800 dollars, oaktadt hans tjensteåligganden hvarken äro svårare att fullgöra eller flere till antalet.

Sömmerske-association. I Chicago hafva 60 sömmerskor hyrt sig ett stort rum der de arbeta tillsammans. Omkring 30 symaskiner äro dagligen i gång. Sömmerskorna uppbära en måttlig veckolön och öfverskottet kommer att vid årets slut utdelas bland dem.

Qvinliga advokater. Som advokater praktisera f. n. 48 qvinnor i Förenta staterna.

Qvinnorna och stadsfullmäktigvalen. Enligt af tidningarna meddelade uppgifter hafva vid det nyligen i Stockholm förrättade stadsfullmäktigvalet 462 qvinnor aflemnat tillsammans 10,290 röster.

Grundplåt för ett studiestipendium för kvinnor.

Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse hade den 6 april glädjen mottaga ett gåfvobref, dagteckadt den 8:de januari 1887, utlofvande en summa af 2,961 kr. 30 öre till grundplåt för ett studiestipendium för kvinnor, hvarå garanteras tills vidare 6 % ränta.

Af denna ränta skall till en början det skänkta beloppet utjämnas till fulla 3,000 kr. Derefter skola 4 % utgå i form af årligt stipendium samt 2 % kapitaliseras till framtida förökande af detsamma. Gåfvobrefvets bestämmelser skall Dagny i något följande häfte meddela.

Gifvarinnan är förbundets sekreterare, fru Sophie Whitlock.

Man är gifvarinnan hjertligt tacksam för den frikostiga gåfvan, hvarigenom det första steget till vinnande af ett bland förbundets viktigaste ändamål är taget samt ett vackert föredöme gifvet huru också kvinnan, genom ett träget och klokt ordnad arbete, kan blifva i stånd att med sjelfförvärfvade medel understödja ungdomen i dess sträfvan att i sin ordning vinna medel till oberoende.

Korrespondensafdelning.

Till red:n har inkommit följande kuriosum, säkerligen utan allvarlig mening.

Till redaktionen af Dagny.

Först helt nyligen har jag observerat, att svar begäres på några frågor, som i novemberhäftet 1886 äro framställda å sid. 286, och anhåller jag derfor att få yttra följande.

Den första frågan: huru finna en värdemätare för arbetet? ändras redan i de första derpå följande raderna till en fråga om *värdet af intellektuellt arbete*. Jag måste öfverlemnas åt mera intelligenta personer att svara härpå.

Den tredje frågan har en mera bestämd form och är därför lättare att taga itu med. *Huru mycket högre lön bör erbjudas lärarinnan för barnen i jämförelse med lönen till stalldrängen, som vårdar hästarna?* Vi hafva härvid att taga i betraktande, å *ena sidan* 1) arten af deras arbete, 2) tiden som till arbete användes och 3) de utgifter som drabba den ena och den andra; å *andra sidan* 1) den penningelön hvardera erhåller samt 2) arten af deras naturaförmåner, såsom rum, bekvämligheter, umgänge och annan trefnad. Om vi med A beteckna arten af lärarinnans arbete, med T hennes arbetstid och med U hennes utgifter, och använda a, t och u för motsvarande på stalldrängens konto, och om vi vidare beteckna de respektive penningelönerna med M och m, och naturaförmånerna med N och n, så skola vi sedan försöka att i det gifna räkneexemplet erhålla en relation emellan M och m. Vi känna $A + T + U = M + N$, och $a + t + u = m + n$. *I vanliga fall* kunna vi, utan att göra någondera parten orätt, antaga att A motsvaras af N och a af n. Återstå då $T + U = M$ och $t + u = m$. Rättvisligen må vi erkänna att stalldrängens arbetstid är större än lärarinnans, men deremot den senares utgifter ungefär i samma mån större än den förres. Låtom oss då införa $t : T = U : u$, så äro vi snart vid målet, och finna då $M = m$, ett resultat som kanske för frågogifvaren är oväntadt, men som bör lära henne, att det icke ensamt är M, penningen, som i det uppgifna fallet angifver arbetets värde.

Spe.

I bokhandeln har utkommit:

C. J. Franks uppsatser.

II.

Våra barns faror

En bok för mödrar och unge män.

➡ Andra upplagan ➡

Pris 50 öre.

Hänvisning till märkligare tidningsuppsatser i literära
och sociala ämnen. Mars—April.

Aftonbladet:

- N:o 55, 56, 59. Religionsundervisningen vid Stockholms södra seminarium.
- » » *P. G. Sundius*, Om nyttan och behovet af större nationel renlighet.
- » 58, 61. Den nya Göteborgsluntan.
- » 59. Kommunalvalen.
- » » Ocker och ockrare.
- » » *Björn*, Ur »gyllne kalfvens» historia. En Stockholmsbild.
- » 61. Diskussionsmöte om kvinnors deltagande i kommunala val och värf.
- » » »Många bäckar små göra en stor å.»
- » 64. Arbetstiden vid Stockholms folkskolor.
- » 65. *Björn*, Möbeluppköp på afbetalning.
- » 70. *A. C. F. Frank*, Hedniska skolor.
- » 75. Läskunnigheten i Sverige.
- » » Slöjden i skolans tjänst.

Stockholms Dagblad:

- N:o 63, 64, 65. Kompetensvilkoren för folkskolelärarinnor i folkskola.
- » 67. *H. W.* Riksdagsgalleri. Jöns Rundbäck.
- » » Stockholmsbild. Skolan för sinnesslöa barn.
- » 69. Om kvinnans deltagande i kommunala val och värf.
- » 74. *A. H—ld*, En 90-årig monark.
- » » Professor Rudin mot Knut Wicksell.
- » 79. Nationalekonomiska föreningen.
- » 80. *Puck Munthe*, Italien i Paris. Från Impasse Roussel.
- » » *E. de Pressensé*, Frankrike 1887.
- » » *N.* Stockholmsbild. I konstakademien.
- » » *P. Waldenström*. Hvad som är visst.

Anmälan.

Den stora och glädjande framgång Dagny rönt under första året af sin tillvaro manar att låta henne fortgå i samma riktning och efter samma program. Dagny skall således äfven under 1887 verka för Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål, en sund och lugn utveckling af arbetet på kvinnans höjande, och vill hon derjämte söka afvärja eller varna för de missriktningar, som hota att föra kvinnofrågan på villospår.

Dagny vill äfven meddela literära uppsatser, kortare berättelser m. m. samt bereda rum för korrespondens hennes läsare emellan, der olika åsikter i frågor, som tillhöra förbundets område, kunna uttalas.

Dagny utkommer med 1 à 2 tryckark för hvarje månad och skall tills vidare utgifvas under ledning af **S. L.—d Adlersparre** med bidrag af för saken intresserade personer, bland hvilka här må särskildt nämnas: *Victoria Benedictson* (sign. *Ernst Ahlgren*), *Ellen Fries*, filosofie doktor, *Anna Sandström* (sign. *Uffe*), *Ernst Beckman*, literatör, *Hans Hildebrand*, riksantikvarie, *Seved Ribbing*, e. o. professor, m. fl.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af förbundet kr. 2.50.

För icke medlemmar » 4.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 19 Lilla Vattugatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Pristäflan

för utredning af frågan om den qvinliga ungdomens husliga uppfostran.

Ett pris om 200 kr. utdelas genom Fredrika-Bremer-Förbundets försorg för

den bästa skrift rörande behovet af undervisning för den qvinliga ungdomen i grunderna för hemmets vård jämte dertill hörande sysslor samt

en plan för ordnande af en tidsenlig sådan undervisning, afsedd att utbilda antingen endast husmödrar och husliga biträden eller derjämte också tjenarinnor. Se vidare Dagnys mars-häfte.